

تاریخچه

در مورد پیدایش این توده ژنتیکی در ایران و نیز در منطقه سراب دیدگاه‌های مختلفی توسط مردم بومی مطرح می‌شود که به برخی از آنها اشاره می‌شود. گروهی به نقل از گذشتگان معتقدند که این نژاد در زمان‌های قدیم به وسیله تعدادی از خوانین سراب از منطقه دیگری به سراب آورده شده است و گروهی معتقدند که یک توده گاو توسط یکی از سران ایل شاهسون از قره‌باغ به این منطقه وارد شده و با گاوهای بومی منطقه آمیزش یافته و گاوهای سرابی از آنها به وجود آمده‌اند. عده‌ای دیگر نیز عقیده دارند در حدود سیصد سال پیش، اجداد این نژاد از دیگر نقاط به این منطقه آورده شده است. نظریه‌ای نیز وجود دارد مبنی بر آن که قبل از مشروطیت شخصی به نام امیر بهادر تعدادی گاو از کشور روسیه تزاری وارد سراب نموده و پس از آمیزش با گاوهای بومی منطقه باعث پیدایش گاوهایی شد که به نام نژاد یا توده گاو سرابی معروف‌اند.

پراکنش

پراکندگی نژاد سرابی عمدتاً در منطقه سراب و اطراف شهرستان‌های میانه، اردبیل، خوی و اطراف گردنه حیران بوده و توسط دامداران سنتی نگهداری می‌شود و از جوانه گاوهای نر سرابی در اکثر شهرستان‌های کشور جهت پرواربندی استفاده می‌شود.

خصوصیات ظاهری

رنگ بدن

رنگ گاوهای سرابی با طیف‌های متنوعی دیده می‌شود و به‌طور کلی از زرد روشن تا قهوه‌ای سوخته متغیر است. در بین آنها گاوهایی به رنگ زرد با لکه‌های سفید نیز دیده می‌شود. در بعضی از گاوها نیز بر روی گردن و شانه، موهای سیاه رنگ دیده می‌شود. رنگ پوزه و اطراف چشم‌ها و فرج قهوه‌ای، سفید، کرم، سیاه، خاکستری و یا مخلوطی از رنگ‌های فوق می‌باشد. پستان گاو سرابی از موهای زرد روشن و نرم پوشیده شده است.

وضعیت سر

اندازه سر نسبتاً کوچک ولی طویل با پوزه‌ای کشیده می‌باشد که قوس پیشانی در آن کاملاً مشهود است. در محل پیشانی موهای اضافی روئیده و اکثراً شاخ وجود دارد. شاخ گاوهای سرابی کوتاه، به طرف عقب خمیده و رنگ آن از سیاه تا سفید متغیر است. گاوهای سرابی دارای چشمی براق و رنگ دور حدقه به ترتیب فراوانی قهوه‌ای کم، سیاه و مخلوطی از رنگ‌های فوق می‌باشد.

وضعیت گردن

گاو نر سرابی دارای کوهان بزرگ و غبغب کشیده و چین‌دار در سرتاسر گردن می‌باشد.
وضعیت بدن:

اکثر گاوهای سرابی، از دید پهلو، دارای بدنی دوزنقه‌ای شکل می‌باشند.

میانگین اندازه‌های ابعاد بدن

جدول ۱- میانگین وزن (کیلوگرم) و اندازه‌های ابعاد بدن (سانتی متر) گوساله‌های نر سرابی در سنین مختلف

صفت	وزن	ارتفاع جدوگاه	طول بدن	دور سینه	دورمورب سینه	عرض کپل	عرض پیشانی	طول پیشانی	عرض هانش	طول هانش	دور قلم	ارتفاع کپل
بدوتولد	۲۷	۶۹/۵۲	۷۳/۳۶	۶۶/۰۷	۷۱/۶	۱۷/۱۵	۱۱/۷	۱۱/۰۷	۸/۸۶	۲۲/۰۸	۹/۹	۷۲/۱۳
۳ ماهگی	۵۸/۵	۸۰/۹	۹۵/۴۵	۸۶/۹	۹۲/۵۴	۲۲/۴۳	۱۲/۸۱	۱۳/۵۶	۱۳/۱۹	۲۹/۲۴	۱۱/۰۶	۸۳/۶۷
۶ ماهگی	۹۸/۹	۹۱/۳۳	۱۱۰	۱۰۴/۵	۱۱۱/۰۶	۲۷/۸۹	۱۵/۲۲	۱۵/۸۲	۱۷/۴	۳۴/۹۳	۱۲/۱۲	۹۴/۷۴
۱۲ ماهگی	۲۰۶/۹	۱۱۱/۰۴	۱۴۳/۷۳	۱۴۱/۷۹	۱۵۰/۵	۳۵/۲۹	۱۹/۵	۲۱/۰۷	۲۰/۹۳	۴۴/۴	۱۵/۶۴	۱۱۶/۲۴
۱۸ ماهگی	۳۲۴	۱۲۱/۷۵	۱۶۷/۱	۱۶۳/۵	۱۷۱/۹	۳۹/۰۰	۲۱/۸	۲۱/۶	۲۵/۵	۴۹/۵۰	۱۷/۸۳	۱۲۳/۸
۲۴ ماهگی	۴۱۴/۵	۱۲۸/۶	۱۹۷/۲	۱۸۴	۱۹۹/۸	۴۴/۷	۲۳/۴	۲۵/۶	۲۶/۵	۵۵/۵	۱۹/۳	۱۲۳/۸

جدول ۲- میانگین وزن (کیلوگرم) و اندازه‌های ابعاد بدن (سانتی متر) گوساله‌های ماده سرابی در سنین مختلف

صفت	وزن	ارتفاع جدوگاه	طول بدن	دور سینه	دورمورب سینه	عرض کپل	عرض پیشانی	طول پیشانی	عرض هانش	طول هانش	دور قلم	ارتفاع کپل	عرض پرینه
بدوتولد	۲۵	۶۸/۶۵	۷۲/۸۴	۶۵/۱	۷۰/۴	۱۷/۲۹	۱۰/۵	۱۱	۸/۷۵	۲۱/۲۳	۹/۵	۷۱/۲۳	۲/۷
۳ ماهگی	۵۵/۷	۸۱/۲۶	۹۷/۱	۸۷/۸	۹۱/۴۳	۲۲/۰۴	۱۲/۶۷	۱۳/۶	۱۳/۴	۲۸/۷۲	۱۰/۶۱	۸۳/۷	۴/۱۴
۶ ماهگی	۹۱/۹	۹۰/۶۸	۱۱۲/۱۳	۱۰۳/۱۲	۱۰۸/۴۴	۲۶/۵۶	۱۴/۱۴	۱۵/۶۹	۱۶/۴۱	۳۳/۷۷	۱۱/۵۷	۹۴/۷	۴/۹۱
۱۲ ماهگی	۱۸۶/۰۷	۱۰۷/۸۴	۱۴۱/۰۳	۱۳۵/۰۱	۱۴۲/۶۴	۳۳/۲۶	۱۶/۰۶	۱۹/۱۲	۲۱/۵۳	۴۱/۶۵	۱۴/۰۹	۱۱۱/۹۵	۶/۶۴
۱۸ ماهگی	۲۸۳/۲۱	۱۸۷/۲۷	۱۵۷/۹	۱۵۷/۳۸	۱۶۵/۲۴	۳۸/۰۹	۱۷/۹۹	۲۱/۵۸	۲۳/۶۹	۴۷/۴۶	۱۵/۷۲	۱۲۰/۱۴	۷/۵
۲۴ ماهگی	۳۶۴/۵	۱۲۳/۴۵	۱۷۰/۹۴	۱۶۹/۹۸	۱۷۸/۶۷	۴۰/۰۸	۱۷/۹۹	۲۲/۰۴	۲۶/۲۲	۵۱/۲۶	۱۶/۳۲	۱۲۶/۹۶	۹/۰۲
۳۶ ماهگی	۳۷۸/۵	۱۲۱/۸۷	۱۷۷/۲۹	۱۷۱/۹۸	۱۸۰/۰۸	۴۳/۲۷	۱۷/۵۷	۲۱/۸۷	۲۶/۰۴	۵۲/۳۸	۱۶/۳۷	۱۲۶/۴۱	۸/۰۳

جدول ۳- خصوصیات تولیدی

میانگین	صفت
۳/۲۴۰۲ کیلوگرم	حداکثر شیر تولیدی یک دوره شیردهی بدون احتساب تغذیه شیر مصرفی گوساله
۲۸۵۲ کیلوگرم	حداکثر شیر تولیدی یک دوره شیردهی با احتساب تغذیه شیر گوساله
۱۰۷۳/۴ کیلوگرم	حداقل شیر تولیدی یک دوره شیردهی بدون احتساب تغذیه شیر گوساله
۱۳۸۵ کیلوگرم	حداقل شیر تولیدی یک دوره شیردهی با احتساب تغذیه شیر گوساله
۶/۷ کیلوگرم	تولید شیر روزانه
٪۴/۵	درصد چربی شیر
٪۴/۰۴	درصد پروتئین شیر
٪۱۳/۵	درصد ماده جامد شیر
۲۸۳/۳ روز	طول دوره آبستنی
۱۵ روز ± ۱۸ ماه	سن اولین تلقیح تلیسه‌ها
۱۵ روز ± ۲۷ ماه	سن اولین زایش تلیسه‌ها
۲۶۵ کیلوگرم	وزن در هنگام اولین آبستنی
۳۵۰ کیلوگرم	وزن ماده بالغ
۵۶۰ کیلوگرم	وزن نر بالغ
٪۱/۶	درصد سخت زایی
۱/۲۸	تعداد تلقیح به ازای هر آبستنی

- درصد آبستنی:

در ایستگاه شبسترم توسط تولید شیر روزانه گله گاو سرابی ۷/۴۵ لیتر و میانگین شیر تولیدی در یک دوره شیردهی ۲۰۴ روزه، ۱۵۲۱ لیتر با چربی ۴/۱۵٪ گزارش شده است.

میانگین مقدار شیر تولیدی و طول دوره شیردهی در زایش‌های مختلف

شماره زایش	مقدار شیر تولیدی (کیلوگرم)	طول دوره شیردهی (روز)
۱	۱۷۰۸	۲۶۹
۲	۱۷۰۷	۲۴۶
۳	۱۷۰۴	۲۴۲
۴	۱۸۱۸	۲۳۱
۵	۱۹۴۶	۲۵۸
۶	۱۸۵۲	۲۵۰

خصوصیات تولید مثلی

برخی از فراسنجه‌های تولیدمثلی گاوهای سرابی

دوره شیردهی				صفت
چهارم	سوم	دوم	اول	
۱۳۱/۰	۹۲/۳	۶۶/۷	۱۰۸/۸	فاصله زایش تا نخستین فحلی (روز)
۱۳۱/۰	۹۲/۳	۶۵۳/۲	۱۴۵/۸	فاصله زایش تا آبستنی (روز)
۴۴۲/۰	۳۷۴/۰	۴۱۳/۳	۴۲۹/۳	فاصله گوساله‌زایی (روز)
۱/۳	۱/۰	۲/۷	۱/۷	تعداد تلقیح به ازای هر آبستنی
۲۸۳/۰	۲۸۱/۰	۲۷۹/۳	۲۸۲/۲	طول دوره آبستنی (روز)

میانگین اندازه‌های پستان و پستانک‌ها در گاوهای سرابی

۶ سال به بالا			۲/۵ تا ۳ سال			سن
حداکثر	حداقل	میانگین	حداکثر	حداقل	میانگین	صفت (cm)
۵۵	۳۳	۴۶/۰	۴۵	۲۶	۳۴/۵	طول پستان
۳۷	۱۴	۲۱/۵	۲۴	۱۵	۱۹/۳	عرض پستان
۳۲	۱۵	۲۴/۰	۲۴	۱۵	۱۹/۵	عمق پستان
-	-	۷/۱	-	-	۶/۳	طول پستانکهای پیشین
-	-	۶/۲	-	-	۵/۷	طول پستانکهای پسین
-	-	۶/۲	-	-	۷/۲	محیط پستانکهای پیشین
-	-	۷/۹	-	-	۷/۳	محیط پستانکهای پسین

ابعاد بر حسب سانتیمتر می‌باشد.

برخی از فراسنجه‌های تولید مثلی گاوهای ایستگاه دامپروری سراب

صفت	تعداد	میانگین \pm انحراف معیار
سن در نخستین جفتگیری (ماه)	۳۲	۲۴/۰۰ \pm ۰/۳۷
سن در نخستین زایش (ماه)	۳۲	۳۳/۶ \pm ۱/۱
فاصله گوساله‌زایی (ماه)	۵۹	۱۲/۷ \pm ۰/۲
طول دوره آبستنی (روز) برای گوساله نر	۵۳	۲۸۲/۸ \pm ۱/۳
طول دوره آبستنی (روز) برای گوساله ماده	۴۲	۲۸۰ \pm ۱/۳

خصوصیات توده ژنتیکی

- ۱- قدرت تحمل نسبتاً زیاد در رابطه با تغییرات محیطی و سازش با آن.
- ۲- آسان بودن نگهداری در شرایط روستایی.
- ۳- مقاومت نسبی در مقابل بیماریها و امراض.
- ۴- کم توقعی نسبت به مواد غذایی و قناعت در تغذیه.
- ۵- طول مدت بهره‌برداری قابل توجه.

منبع : موسسه تحقیقات علوم دامی کشور